

*„Na Slovensku sme sa ešte stále nenaučili
tolerovať jeden druhého.“*

Pavol Foltýn

(* 1952)

Pavol Foltýn sa narodil začiatkom päťdesiatych rokov 20. storočia. Bolo to obdobie doznievania následkov 2. svetovej vojny a tvrdého presadzovania komunistického režimu v Československu. Pavol pochádzal zo slovensko-maďarsko-židovskej rodiny, čo do značnej miery ovplyvnilo život jeho predkov i jeho samotného v rámci búrlivého 20. storočia. Počas 2. svetovej vojny Pavlova mama skončila v koncentračnom tábore a na nútených prácach v továrni na výrobu bômb. Podarilo sa jej prežiť obdobie holokaustu, ale nie bez následkov. Iných členov Pavlovej rodiny zavraždili. Situácia nebola jednoduchá pre rodinu Foltýnovcov ani po vojne. Menšiny neboli podporované, akceptované ani v komunistickom Československu. Rodina dokonca uvažovala o odchode do Izraela, kde sa presídlil Pavlov strýko. Nakoniec sa tam Pavol presťahoval až v roku 1992.

 podcast

 príbeh

Aktivita 1: Som tu doma?

skupinová, hromadná aktivita

Cielová skupina:

základná a stredná škola

Časová dotácia:

2 – 3 vyučovacie hodiny

Téma:

maďarská menšina na Slovensku, židovská menšina na Slovensku, príbehy 20. storočia, Viedenská arbitráž

Ciel:

Prostredníctvom konkrétneho príbehu sa vžiť do kože príslušníka etnickej menšiny na Slovensku v priebehu 20. storočia a meniacej sa geopolitickej situácie. Na príklade životného príbehu pomôcť sa vcítiť do toho, akým premenlivým situáciám a náladám boli vystavení ľudia, ktorí nepatrili k majorite. Scitlivovanie voči etnickej rôznorodosti.

Pomôcky:

príbeh pamätníka, PC/tablet, prístup na internet, pero/ceruzky, papier, tabuľa, krieda/fixky

Postup:

1. Fáza: zoznámenie sa s témou a príbehom pamätníka

(časová dotácia: 45 min)

- So žiakmi si zopakujme/zistíme, čo vedia o vzájomných vzťahoch medzi Maďarmi a Slovákmi v 20. storočí. Podobne sa pýtame na vzťahy medzi Slovákmi a Židmi žijúcimi na Slovensku.
- Po úvodnej diskusii sa žiaci zoznámia s príbehom pamätníka. Môžu si ho prečítať na webovej stránke Pamäti národa, ktorú si vyhľadajú na PC/tablete alebo sa im stránka premietne na interaktívnu tabuľu.
- Žiaci v príbehu identifikujú momenty, kedy o ďalšom osude pamätníka alebo jeho príbuzných rozhodovala príslušnosť k istej národnosti. Tieto udalosti si zapíšu na papier. Žiaci pracujú v tejto časti vo dvojiciach alebo trojiciach.
- Následne si tieto kľúčové momenty prečítajú, porovnajú, či dospeli k rovnakým alebo podobným záverom.

2. Fáza: skupinová diskusia riadená pedagógom

(časová dotácia: 45 min)

- Žiaci po identifikácii momentov, pri ktorých v príbehu pamätníka zohrávala rolu etnická príslušnosť, diskutujú o rôznych aspektoch:
 - > Pochopenie/prepojenie historického kontextu s udalosťou v živote pamätníka alebo jeho rodinných príslušníkov.
 - > Diskusia o tom, aké mala táto udalosť následky na život daného človeka.
 - > Zamyslenie sa nad tým, či bolo možné sa niektorým nepriaznivým udalostiam vyhnúť, prípadne ako.

3. Fáza: prepojenie príbehu so súčasnosťou

(časová dotácia: 30 – 45 min)

- Žiaci si s pomocou učiteľa/ky v triede vyhľadajú aktuálne informácie o menšinách na Slovensku. Pomôžu si relevantnými stránkami Štatistického úradu SR, Ministerstva vnútra alebo inými, ktoré sa venujú menšinám v SR. Napr. informácie o televíznom a rozhlasovom vysielaní pre menšiny na Slovensku a podobne.

- Žiaci si informácie poznačia. Môžu sa rozdeliť do niekoľkých skupín a každá skupina sa zameria na vybraný typ informácií. Napr. jedna skupina zisťuje štatistické údaje, ďalšia sa venuje právnej stránke – dodržiavanie práv menšín, ďalšia kultúrne-mu dedičstvu etnických menšín na Slovensku a podobne.
- Na záver by sa mali všetci vzájomne poinformovať, čo zistili. Učiteľ/ka môže pomáhať kladením otázok:
 - > Aké menšiny máme v súčasnosti evidované na Slovensku? Aká je ich početnosť? V ktorých oblastiach žijú?
 - > Akým spôsobom sú garantované práva etnických menšín? Narazili ste na nejaké príklady ich nedodržiavania na Slovensku?
 - > RTVS (Rozhlas a televízia Slovenska) zabezpečuje vysielanie pre menšiny. Pre ktoré? Akým spôsobom?
- Záver: prepojenie príbehu pamätníka s postavením národnostných menšín na Slovensku v súčasnosti. Vnímajú študenti súvislosti? Ako sa zmenila situácia vo vzťahu k menšinám v súčasnosti?

Aktivita 2: Židovstvo

individuálna, skupinová, hromadná aktivita

Cieľová skupina:

základná a stredná škola

Časová dotácia:

2 – 3 vyučovacie hodiny + mesiac domácich príprav

Téma:

židovstvo, židovská menšina na Slovensku, príbehy 20. storočia, Izrael

Cieľ:

Židia a židovstvo boli dlhodobo prítomné a koexistovali so slovenským etnikom. Tieto kultúry sa navzájom ovplyvňovali a aj sa voči sebe vymedzovali. Cieľom aktivít, by malo byť dozvedieť sa viac o spolužití týchto dvoch kultúr so zameraním na oboznámenie sa s tým, čo znamenalo, byť židom/Židom v minulosti aj súčasnosti. Pomocou poznania a pochopenia inej kultúry napomáhať tolerancii voči nej.

Pomôcky:

príbeh pamätníka, PC/tablet, prístup na internet, pero/ceruzky, papier, tabuľa, krieda/fixky, Powerpoint

Postup:

1. Fáza: zoznámenie sa s témou a príbehom pamätníka

(časová dotácia: 45 min)

- Žiaci si vypočujú/prečítajú príbeh pamätníka. Zamerajú sa na rodinné vzťahy a tiež na židovské korene rodinných príslušníkov.
- Žiaci si vypíšu, kto bol v rodine pamätníka židovského pôvodu a tiež, aké osudy ho vo vzťahu k tejto etnickej a náboženskej príslušnosti stretli.
- Žiaci si môžu urobiť mapu rodinných väzieb a aj časovú líniu jednotlivých osudov pamätníka a jeho rodinných príslušníkov.

2. Fáza: prebádanie témy židovstva

(časová dotácia: mesiac na prípravu a v rámci hodiny 45 min)

- V tejto fáze sa žiaci oboznámia zo širším historicko-kultúrnym kontextom židovstva a čo to znamenalo byť Židom v 20. storočí.
- Trieda sa rozdelí do niekoľkých skupín po troch žiakoch a každá trojica dostane zadanie naštudovať si nejakú stránku židovstva:
 - > Náboženstvo – žiaci si naštudujú základné východiská judaizmu/židovského náboženstva.
 - > Kultúra – zvyky, tradície, spôsob odievania, varenia a podobne.
 - > História Židov, diaspóra, štát Izrael.
 - > História Židov na našom území s akcentom na 20. storočie.
 - > Reflexia Židov v slovenskej (romantickej/realistickej) literatúre.
 - > Možnosť ďalších tém, podľa počtu žiakov: podrobnejšie rozpracovanie, rozdelenie jednotlivých vyššie vymedzených kategórií na menšie témy.
 - > Téma je rozsiahla a komplexná, pedagóg/ička prispôsobí problematiku veku a celkovým znalostiam žiakov.
- Na túto fázu budú mať žiaci mesiac. Učiteľ/ka pomôže žiakom s hľadaním relevantných a overených zdrojov a podporuje ich spoluprácu v trojiciach.
- Výsledky štúdia k jednotlivým témam spracujú žiaci do 10 minútových prezentácií.

3. Fáza: prepojenie kontextu s príbehom

(časová dotácia: 45 min)

- Pedagóg/ička diskutuje so žiakmi o nových poznatkoch.
- Žiaci prepájajú novozískané informácie s príbehom pamätníka a jeho rodiny.
- Diskusia o spolunažívaní Židov s inými kultúrami v minulosti a súčasnosti na našom území. Učiteľ/ka pomáha otázkami:
 - > Poznáte niekoho židovskej národnosti/vierovyznania?
 - > Spomína sa na niekoho tohto etnika vo vašej rodine?
 - > Mali ste nejaké vedomosti o tejto národnosti pred našimi tematickými hodinami?
 - > Ak ste nemali žiadne povedomie o tejto téme, zamyslime sa, čo je toho príčinou.